

IZJAVA ZA JAVNOST

Projekt: »Strunjanska artičoka – ohranjanje stare sorte in njeno vključevanje v kmetijsko pridelavo Slovenske Istre«

Javni zavod Krajinski park Strunjan je skupaj s partnerji pridobil projekt »Strunjanska artičoka«, ki poteka v okviru LAS Zelena Istra in ga sofinancira Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Projekt je vreden nekaj manj kot 125 tisoč evrov in bo trajal dve leti, od 1. januarja 2026 do 1. januarja 2028. V projektu sodelujejo Univerza na Primorskem, Vrtnarstvo Moretini, kmetiji Giassi in Knez ter Turistično društvo Solinar Strunjan.

Projekt predstavlja pomemben korak k dolgoročni ohranitvi in ponovni uveljavitvi »Strunjanske artičoke«. Gre za staro, avtohtono sorto, ki jo domači kmetje pridelujejo že generacije. Od drugih sort se razlikuje po značilni vijoličasti obarvanosti cvetov, posebnem, bogatem okusu, ima tudi bistveno višjo prehransko vrednost in zdravilne učinke v primerjavi s klasičnimi komercialnimi sortami. Predstavlja pomemben del naravne in kulturne identitete Strunjana, saj jo kmetje sadijo na robove kmetijskih teras. Delno je to zaradi boljšega izkoristka prostora, delno pa zato, ker imam močan koreninski sistem, ki pomaga pri preprečevanju erozije. »Strunjanska artičoka« je zato eden ključnih elementov pri ohranjanju izgleda kmetijske kulturne krajine na tem območju in ima podobno vlogo kot podporni suhozidi. Glavni cilj projekta je ohraniti to edinstveno sorto, znanstveno potrditi njeno avtohtonost in edinstvenost ter povečati njeno prepoznavnost in tržni potencial, da bi postala prepoznaven kakovostni proizvod Slovenske Istre.

V okviru projekta bo izvedena inventarizacija obstoječih nasadov artičoke ter genetske analize, ki jih bo izvedla Univerza na Primorskem. V sodelovanju z vrtnarijo Moretini bo vzpostavljen matični nasad in info točka z izobraževalnimi vsebinami in delavnicami. Prav tako bo pripravljen promocijski nasad, v katerem bodo vzgojene sadike artičok, ki bodo na dogodkih deljene v namen promocije. Lokalni kmeti bodo obnovili obstoječe pridelovalne nasade ali pa uredili nove. Projektna sredstva jim bodo omogočala nakup gnojil, delovne opreme, namakalnih sistemov itd. V projektu so načrtovani tu programi za ranljive skupine, kot so otroci in osebe s posebnimi potrebami, preko katerih bodo spoznali z delom na kmetiji in vzgojo artičok. Pripravljene bodo publikacije, promocijski video in kulinarčna brošura. Osrednja promocija artičoke pa bo potekala preko tradicionalnega dogodka »Praznika artičok«, preimenovanega v »Dnevi artičok«. Ideja za preimenovanje je prišla s strani kmetov, saj artičoke dozorevajo preko daljšega obdobja, pojem »Praznik artičok« pa se preveč veže na specifičen dan v mesecu. »Dnevi artičok« bodo organizirani v drugi polovici maja. Vabimo javnost in medije, da se udeležijo dogodka ter izkoristijo priložnost, da se spoznajo s kulinariko »Strunjanske artičoke« ter tako pripomorejo k ohranitvi tega dragocenega dela kulturne in naravne dediščine Strunjana.

Obnova poti v Zaliv sv. Križa in druge suhogradnje v Krajskem parku Strunjan - pomemben prispevek k ohranjanju naravne in kulturne krajine Slovenske Istre

V Krajskem parku Strunjan je bila letos (2025) uspešno zaključena obnova ene najpomembnejših in najbolj obiskanih pešpoti v parku: dostopa v Mesečev zaliv (Zaliv sv. Križa). Nova kamnita pot, ki jo je s tradicionalno suhozidno tehniko zgradil Zavod Suhi Zid pod vodstvom Dejana in Simona Zadravca, obiskovalcem zagotavlja bistveno večjo varnost, obenem pa spoštuje značilnosti istrske pokrajine in tradicionalne gradbene prakse.

Naročnik projekta je bil Javni zavod Krajski park Strunjan, obnova pa znaša 91.847,70 EUR (z DDV). Nova pot je dolga približno 250 metrov in obsega 174 ročno postavljenih kamnitih stopnic. Pri gradnji so mojstri brez uporabe mehanizacije v ekstremno strm teren vgradili približno 40 ton lokalnega naravnega peščenjaka, pri tem pa skrbno varovali obstoječo vegetacijo ter občutljivo klifno okolje. Prejšnje stopnice, izdelane iz rezanih peščenjakovih blokov in železnih podpornih palic, je močno poškodovala erozija. Nova pot, zgrajena iz neobdelanega lokalnega kamna, se naravno zliva z okoljem, je stabilnejša ter za obiskovalce občutno varnejša.

Po podatkih števcev obiskovalcev se v Mesečev zaliv letno spusti približno 50.000 obiskovalcev, kar območje uvršča med najbolj obiskane naravne znamenitosti Krajskega parka Strunjan. Kljub obnovljeni poti obiskovalce opozarjamo na previdnost: nahajajo se v živem naravnem okolju, kjer potekajo stalni geomorfološki procesi, vključno s padanjem kamnov s klifa. Varno gibanje in spoštovanje narave ostajata ključnega pomena.

Obnova poti v Mesečev zaliv je le eden izmed uspešnih projektov, ki jih je Krajski park Strunjan v zadnjih letih izvedel na področju ohranjanja suhozidne krajine:

Bele skale

Na območju Bele skale je bila v sklopu projekta Inherit obnovljena pešpot od vrha klifa do obale, vključno s kamnitimi stopnicami, suhozidnimi podporami, ograjami ter odvodnjavanjem. Vse je bilo izvedeno izključno z naravnimi materiali, s spoštovanjem krajinske dinamike in z razumevanjem občutljivosti flišnega sveta.

Obnova kamnite hiške – kažete (april 2024)

V sodelovanju s strokovnjaki je v sklopu projekta POSEIDONE bila obnovljena tradicionalna istrska kažeta, ki predstavlja pomemben del kulturne in naravne dediščine Slovenske Istre ter prispeva k ohranjanju znanja, ki postopoma izginja. Objekt, ki je v preteklosti služil kot zavetje pastirjem, orodnica ali shramba, je bil obnovljen po izvirni suhozidni tehniki, brez uporabe veziv, zgolj z natančnim polaganjem kamna. Obnova je potekala z veliko mero spoštovanja do lokalne gradbene tradicije ter z uporabo izključno naravnih materialov, kar omogoča, da se kažeta skladno zliva z okoliško krajino in prispeva k ohranjanju biotske pestrosti in tradicije.

Delavnice suhe gradnje

Oktober 2023 je bila izvedena prva praktična delavnica suhogradnje za lokalno prebivalstvo. Udeleženci so se naučili osnov obnove suhih zidov, enega ključnih elementov istrske kulturne krajine in s tem pomagali krepiti zavedanje o pomenu suhozidne infrastrukture za biotsko raznovrstnost. Ob zaključku prenove poti v Mesečev zaliv (2025) je potekala tudi teoretična delavnica o suhogradnji, posvečena njenemu izvoru, pomenu in prihodnji uporabnosti v svetu, kjer bodo trajnostne gradbene prakse vedno pomembnejše. Obe delavnici sta bili organizirani v sklopu projekta POSEIDONE.

Z obnovo poti v Mesečev zaliv in drugimi projekti se Krajski park Strunjan trudi dokazati, da so naravno varstvo, kulturna dediščina in dostopnost za obiskovalce lahko usklajeni. Projekt je poklon trudu in vztrajnosti mojstrov suhozida ter spoštovanju naravnega okolja, ki ga obiskovalci tako radi obiskujejo.

Dodatne informacije:

Krajski park Strunjan, Strunjan 152

E: info@parkstrunjan.si, T: 082 051 880